

Вељко Ђурић Мишина, директор Музеја жртава геноцида

Осврт на харангу против Музеја жртава геноцида

Већ неколико година на интернету траје харанга против Музеја жртава геноцида то јест против мене као директора и епископа пакрачко-славонског Јована Ђулибрка као председника Управног одбора и Одбора за Јасеновац Светог архијерејског сабора Српске православне цркве. Тешко је навести који су све разлози за харангу. Може се само наслутити да је то залагање Музеја жртава геноцида за примену научних метода у истраживању ратних жртава и резултата до којих се долази, а што се коси са аматерским митоманско-романтичарским схватањем страдања српског народа, нарочито у систему концентрационих логора Јасеновац у времену Независне Државе Хрватске 1941–1945. године.

Текстови на интернету који обилују нападима најпре бивају постављени на сајтове „Борба за веру“ и „Јадовно“, а потом их преноси још неколико других.

Да би се разумела тврдња да је реч о харанги, требало би се подсетити се следећих чињеница које је лако проверити.

Почетак скорашње харанге наговештен је 9. септембра у тексту „Како ће бити умањен број српских жртава у Јасеновцу – сценарио“ који је објављен на сајту „Борба за веру“. Наиме, у тексту је најављен некакав научни скуп који организује Музеј жртава геноцида 21–23. октобра у Народној библиотеци Србије, потом је поменута изјава др Ефраима Зурофа, директора Центра „Симон Визентал“, о броју јасеновачких жртава и констатовано да ће Српска православна црква „лећи на руду“ и благословити одрицање од дотадашње тврдње о 700.000 страдалника у Јасеновцу!

Тај текст је био знак за настављање харанге јер је већ 15. септембра на истом сајту објављен текст „Еп. славонски Јован Ђулибрк стално умањује број жртава геноцида у Јасеновцу“ који је потписао др Србољуб Живановић из Лондона. Имајући у виду његове године (87), моја сумња да текстове пише, додуше по систему „сору-paste“, неко други – то јест рођака Драгана Мијатовић Томашевић, има основа, а што ћу доказати у наставку текста.

Истичем да су сви текстови са оптужбама против мене, епископа Јована и Музеја жртава геноцида постављани на сајту „Јадовно“ Душана Басташића, дипломираног стоматолога, власника НВО „Јадовно 1941“. Поред преношења туђих текстова он је протекла два месеца, на разним интернет порталима, под својим именом и презименом или псеудонимима, као коментатор неаргументовано и аматерски, критизерски нападао и делио лекције о томе шта је тачно и шта је истина о, на пример, броју страдалих у Јадовну и Јасеновцу. Не спорим његову стручност у стоматологији али тврдим да је потпуно некомпетентан за расправу о тој теми, и што је главно, он нема основна знања о историјској науци (а има и превише личних проблема).

Харанга је кулминирала 18. октобра 2019. године када је група нападача задобила подршку академика Василија Ђ. Крестића који је својим ауторитетом стао иза „Апела Српској православној цркви за одбрану светих јасеновачких новомученика“. Треба поменути да су међу потписницима били и Душан Басташић, Владимир Димитријевић, Александар Радић, Србољуб Живановић, Наташа Јовановић, Зоран Чворовић и други.

Судећи по местима боравка потписника лако је посумњати да су потписи сакупљани „на реч“, без ширег објашњавања. Међу њима има барем десеторо које сам на неки начин задужио и који добро знају шта радим у Музеју жртава геноцида па због тога, претпостављам, никако не би пристали да се њихово име злоупотребљава.

Апелаша су исказали своју „бригу“ због, како кажу. „драматичног смањивања броја јасеновачких новомученика“. Помислио сам да им је академик морао да разјасни да појам смањивање нема никакве основе јер број јасеновачких жртава никада и нико није веродостојно утврдио, а ни пописао имена и презимена страдалника па је немогуће умањити или увећати број! Убрзо сам схватио да сам много очекивао, јер поменути академик слабо познаје методологију истраживања, а нарочито кад је реч о жртвама у ратовима!

Сутрадан, 19. октобра, тројица (од 51) потписника (Владимир Димитријевић, Зоран Чворовић и Александар Радић) су осећали потребу да додатно (најпре себи) разјасне своје разлоге потписивања па су то и публиковани на сајту „Стање ствари“. А Радић се, ваљда да би био убедљивији, јавио на истом (свом) сајту 27. октобра.

Новинар франкфуртских „Вести“ Ђорђе Баровић схватио је проблем броја жртава у Јасеновцу као озбиљан раздор у српској јавности и о томе неколико дана касније, 23. октобра, објавио текст „Србе дели и Јасеновац“.

Да се нисам уплашио (бледог и испразног а изнад свега непотребног) апела показао сам својим одговором насловљеним са „Академику Крестићу и иним 51 потписнику Апела за одбрану новомученика јасеновачких“. Тај мој коментар поставио је један сајт – „Стање ствари“, 25. октобра!

Онда се 29. октобра огласио академик Василије Ђ. Крестић текстом „Зашто сам потписао Апел за одбрану светих српских новомученика јасеновачких“, у коме је неуспело покушавао да покаже да он није творац и иницијатор харанге против Музеја жртава геноцида. Познато је да овај историчар хрватско-угарске историје 19. века не воли да полемише, јер му више годи да са некаквих „академских“ висина дели лекције. То је показао и у поменутом, иначе кратком тексту, иако је моје име поменуо седам (7) пута директно и једном индиректно уз тираду речи које не доликују једној особи његових година и звања. Крестић је, наиме, оптуживши мене и епископа Јована за „нестручан и вишеструко штетан“ рад затражио да се то заустави нагласивши: „Ако се то не догоди последице неће изостати, а одговорни ће бити они који су

позвани да стану на пут злу које је из дана у дан све очигледније“. Те речи су биле позив на даљу хајку против нас па је продужена наша сатанизација у јавности.

У међувремену, харанга је увелико трајала с тим што је сада пронађен још један повод. Реч је о новој књизи под знаком Музеја жртава геноцида: Душан Никодијевић, *Између броја и жртве – Прилог проучавању броја жртва у сист ему концент рационог логора Јасеновац*, о којој су у Народној библиотеци Србије 21. октобра говорили др Предраг Ј. Марковић, директор Института за савремену историју, и др Срђа Трифковића, професор бањалучког Факултета политичких наука. На овом месту морам да нагласим да је и пре појаве књиге из штампарије академик Крестић њен садржај оквалификовао негативним речима!?!

У харангу се 8. новембра укључио и недељник „Печат“ са текстом „Историчар на задатку“, који је потписала новинарка Наташа Јовановић, у коме је исказан приземан ниво речника којим располаже ауторка уз навођење неколико крупних неистина и императивну претњу да жртве не треба пописивати, јер је одавно утврђен њихов број!

Харанга је задобила посебан замах када је раније поменута Драгана Мијатовић Томашевић, школована масерка, која се представља као директорка НВО „Jasenovac and Holocaust Memorial foundation“, регистроване у Лондону, 7. новембра упутила мени електронску поруку у којој су прве речи биле „Драги Вељко“. На овом месту бих да поменути придев разјасним: никада нисам упознао поменуто особу, само сам јуна 2015. с њом два пута разговарао телефоном и тих дана послао електронском поштом писмо о могућностима припреме изложбе о страдању српске деце у Независној Држави Хрватској и њено приказивање у Лондону, али никада нисам добио одговор.

То писмо је вероватно њој послужило као основа за срдечно обраћање у поменутој поруци. Нагласила је свој критички однос према Душану Басташићу, потом је кренула да коментарише мој текст о том стоматологу па је, после закључка да је њу моје писање веома ужаснуло, ни мање ни више, затражила од мене да поднесем оставку на место директора Музеја?!? Потом је додала да не жели да се оглашава у јавности речима против мене. Своју поруку је завршила речима: „Поздрав Драгана“!

То упозорење да би се могла огласити остварила је, додуше, електронским писмом упућеног 7. новембра Владану Вукосављевићу, министру културе и информисања. Индикативно је да је то писмо упућено са електронске адресе др Србољуба Живановића, што указује који су главни „играчи у тиму“ за харангу!

Писмо је, по природи ствари, сутрадан прослеђено мени што сам протумачио као добру прилику да веома детаљно објасним харангу. Био бих неморалан и непрофесионалан као би цитирао делове тог, понављам приватног, писма, стога ћу напоменути само да ми поменута госпођа из Лондона замера што се оглашавам о др Гидеону Грајфу, а навела је некакве заслуге др Србољуба

Живановића у ископавању стратишта и гробишта у Јасеновцу и Градини 1964. године приговоривши мени да ја то не признајем и уважавам, и на крају од министра Вукосављевића захтевала моју смену, запретила припремом материјала за тужбу, и закључила: „Izbice skandal ponovo koji ce trajno narusiti ugled kako Muzeja tako i svih nas“.

Док сам припремао одговор Министарству културе и информисања, „претња“ госпође Томашевић је почела да се остварује: НВО „Јадовно 1941“ је 13. новембра на свом порталу објавило бруталну лаж – вест да сам смењен. Ради разумевања да је реч о групи истомишљеника на овом месту истичем да су сви текстови који садрже оптужбе против мене, епископа Јована и Музеја жртва геноцида постављани на сајту „Јадовно“ стоматолога Душана Басташића.

Вест коју је он поставио на свом сајту гласи: „Удружење Јадовно 1941. сазнаје из неформалних извора, да је на иницијативу Министарства културе и информисања Владе Републике Србије, у току процедура за смену Вељка Ђурића Мишине са места директора Музеја жртва геноцида. По истом извору, разлог смене је „умањивање броја жртва у систему концентрационих логора Јасеновац“, које у последње време пропагира група историчара из тог музеја и председник Управног одбора Музеја жртва геноцида владика Јован Ђулибрк, уједно и председник Одбора за Јасеновац САС СПЦ“.

Та измишљена, спинована вест је, по већ разрађеној шеми, истога дана или сутрадан пренета и на другим сајтовима, додуше нешто другачијим речима. Тако је портал „Стандард“ вест насловио са „Да ли је у току смена директора Музеја жртва геноцида?“, на сајту „Тамо далеко“ је писало: „Смењен директор Музеја жртва геноцида?“, док је „Србининфо“ био директан, као да се догађај догодио: „Смењен директор Музеја жртва геноцида“!

Свој одговор Министарству културе и информисања послао сам 12. новембра и то на електронску адресу са које сам добио писмо из Лондона.

Уобичајено је да руководства установа које финансира Министарство културе и информисања разговарају са представницима истог министарства о плановима и програмима рада за наредну годину. У том контексту и ја сам добио позив да 18. новембра образложим финансијски план Музеја за 2020. годину. С обзиром на обострану потребу да се та прилика искористи и за разговор о харанги против Музеја, то се и десило при крају разговора. С обзиром на то да садржај састанка интерне природе не желим да износим детаље осим да нагласим да су моји саговорници оценили да је финансијску план за 2020. годину реалан (али су истакли да ће реализација зависити од укупних средстава која ће бити одобрена том министарству).

Други део разговора односио се на коментаре писма поменуте госпође из Лондона па сам искористио прилику да наведем бројне чињенице о харанги и учесницима са посебним освртом на значај одређених личности у историјској науци и култури сећања.

Комплексност проблема и снага харанге, дају ми за право да наведем неколико делова свог одговора, јер би они код нормалног света требали да појасне одређене недоумице па то чиним у наставку:

„Музеј жртава геноцида је основан 1991. а регистрован 1995. године са седиштем у Крагујевцу. До данас нису решени проблеми адекватног канцеларијског смештаја, потребног броја радника, музејске поставке...

Први директор био је правник др Милан Булајић, пензионисани радник Савезног секретаријата за иностране послове, потом је 2002. године постављен Ненад Ђорђевић у статусу вршиоца дужности. Одлуком Владе Републике Србије од 2013. постављен сам у статусу вршиоца дужности директора, а после уобичајене процедуре конкурса и одлуке Управног одбора, коју је потврдило Министарство културе и информисања, Влада је пре две године, 2017. донела решење о мом именовану за директора.

У време Милана Булајића (1991–2002) није објављен ни један наслов под знаком Музеја жртава геноцида. Познато је да је Булајић формирао НВО Фонд за истраживање геноцида у коме је Музеј био један од оснивача, али никада није разјашњено зашто је то учинио. После његовог смењивања он је покренуо судски спор и изгубио га. Без обзира на пресуду, он није вратио оно што је припадало Музеју, у првом реду архивску и музејску грађу.

Време управе историчара Ненада Ђорђевића (2002–2013), кустоса Спомен-парка '21. октобар' у Крагујевцу, дало је почетне резултате кроз организовање тематских изложби, проширењу броја запослених, зачетак издаваштва са радовима из основне делатности Музеја (нешто више од десетак наслова)...

Од мог именовања 2013. године започео је период нове политике засноване на основу личног 16-годишњег рада у Историјском музеју Србије, 10-годишњег рада на Филозофском факултету Универзитета у Приштини, познавању архивске и библиотечке струке, и коју сам детаљно изложио и образложио у време именовања. Од почетка сам покушавао да разрешим проблем адресе, стално запосленог рачуновође, музејског депоа, проширење броја канцеларија...

Као директор имао сам до данас веома јасну подршку Управног одбора, сви финансијски извештаји су били прихваћени, годишњи планови су добијали подршку Министарства културе и информисања и никада није било никаквих проблема.

Основна делатност из Закона о оснивању Музеја жртава геноцида проширена је на цео 20. век, то јест од балканских ратова 1912–1913. до агресије НАТО пакта на СР Југославију 1999. године.

Музеј је усталио обележавања два велика страдања: 22. април и 21. октобар када бива представљен стручни часопис *Годишњак за ист раживање геноцида*, нова издања и отварање пригодне тематске изложбе.

Започета је сарадња са Удружењем ликовних уметника Србије, успостављени су контакти са готово свим сродним институцијама у Српској, а која се види првенствено кроз организовање изложби, саиздаваштво, размену знања и литературе.

У протеклих пет-шест година објављено је више од тридесет наслова у форми самосталних издања или у сарадњи са разним институцијама (институтима, архивима, локалним самоуправама и појединцима).

Посебно место у фондовима Музеја чине поклони десетак особа који су своје личне архиве, библиотеке и разни музејски материјал предали. Тако су обogaћени фондови и збирке који су отворени за јавност и могу се користити по уобичајеној процедури. То је настављено и у току последњих година. Ревизија збирки и фондова одвија се по уобичајеном поступку и до сада није регистрован нестанак ни једног музејског предмета.

Музеј жртва геноцида је покренуо продукцију дугометражних документарних филмова („Пакао Независне Државе Хрватске“, „Концентрациони логор Земун“, при крају је и израда филма „Јасеновац“), који су, поред осталог, приказивани на државним телевизијама у Србији и Српској. Осим тога, Музеј је дао допринос у неколико запажених телевизијских емисија Радио телевизији Србије и Радио телевизији Републике Српске.

Музеј је отворен за сарадњу са свим оним који имају добре намере зарад истраживања одређених догађаја из прошлости, а то се остварује у разним формама. Најновији пример доприноса је помоћ која је пружена екипи која је урадила филм 'Дневник Диане Будисављевић'. Не постоји особа, група, НВО или нешто слично коме Музеј није помогао према могућностима. Нема појединца који се пожалио на дочек или испраћај из канцеларија.

Посебни односи успостављени су са Удружењем деце логораша 'Јасеновац', са Одбором за Јасеновац Светог архијерејског сабора Српске православне цркве, Меморијалним центром Јад Вашем у Јерусалиму итд.

Музеј жртва геноцида је покренуо вишегодишњи пројекат 'Енциклопедија геноцида у Независној Држави Хрватској 1941–1945. године', и окупља бројне стручњаке (историчаре, правнике, економисте, историчаре уметности, теологе, демографе) са простора бивше Југославије и Енглеске, Немачке и Русије. У том контексту као и због других научноистраживачких пројеката, Музеј је ангажовао четворо младих историчара, студената на докторским студијама.

Музеј је успоставио добре и обострано корисне односе са Савезом јеврејских општина Србије и организацијама Рома и то је видљиво кроз заједничке пројекте из основне делатности, то јест истраживање страдања, израду библиографија и припрему пројеката.

Музеј жртва геноцида има своје угледно место међу сродним установама.

Музеј је на више начина заинтересован за учешће у меморијализацији Сајмишта на Новом Београду и у том програму започео процес добијања зграде такозвани *Чехословачки павиљон*, што ће створити знатно боље услове рада. У том контексту, очекујемо да ће Музеј добити матичност и надлежност у култури сећања па све то указује на статус и поверење које има од друштва и државе.

У жељи да буде присутан на такозваним друштвеним мрежама на интернету Музеј има свој званични сајт и одговарајућу презентацију чија је концепција направљена по узору неколико познатих меморијала у свету (Аушвиц, Јад Вашем) и има приличан број посетилаца.

Активности Музеја видљиве су и у медијима (радио и телевизијским програмима у Србији, Српској и Црној Гори, новинама, на бројним интернет сајтовима).

То је општепозната слика Музеја жртава геноцида. Постоји још нешто а које је знатно мање видљиво, осим на разноразним интернет порталима.“

Додатна појашњења везана за харангу и садржај мог одговора довела су ду закључка да нема никаквих разлога за било какав поступак против мене па ми је истовремено дата подршка за даљи рад.

Не знам шта ће Министарство културе и информисања радити по питању личних порука, а ја знам да се нећу више бавити поменути апелацима и харангерима., Али, ако се огласе нећу им прећутати ниједну паушалну оптужбу без покрића и да ћу им увек одговорити како већ заслужују, јер је једна од мојих обавеза да браним Музеј жртава геноцида и себе.

И сад је време да се вратим на почетак: Музеј жртава геноцида као научноистраживачка установа од посебног значаја неће се бавити пребројавањем жртава већ ће, користећи познате и нове принципе у методологији, иницирати пројекте у којима ће се, колико то комплексност посла дозвољава, пописивати жртве ратова и, с времена на време, обзнањивати резултате и при том непрестано напомињати да је реч о доњим границама процена броја и тврдити да је из сијасет разлога (првенствено политичких) немогуће утврдити тачне податке!